

OPMERKINGEN OVER VERDEDIGINGSHOUDINGEN VAN IN GE-  
VANGENSCHAP LEVENDE EXEMPLAREN VAN DE WESTELIJKE  
WORMSLANG *CARPHOPHIS AMOENUS VERMIS* (KENNICOTT).

Door: Adam Wright, 149 Marlborough Road, Stoke,  
Coventry, W. Midlands, CV2 4ES, Groot  
Brittannië.

Inhoud: Inleiding - Waargenomen verdedigingshoudin-  
gen - Opmerking over de nomenclatuur -  
Literatuur.

### INLEIDING

De Westelijke wormslang, *Carphophis amoenus vermisi* (Kennicott) is een kleine (20-30 cm), verborgen levende, gravende colubride slang, die voorkomt in de centraal gelegen staten van de VS. Waarnemingsmeldingen van deze ondersoort komen uit Arkansas, Iowa, Illinois, Kansas, Louisiana, Montana, Nebraska en Oklahoma. De soort *Carphophis amoenus* kent nog twee andere ondersoorten, namelijk *Carphophis amoenus amoenus* (Say) en *Carphophis amoenus heleanae* (Kennicott), die beide voorkomen in een meer oostelijk gebied dan de hier besproken ondersoort. *Carphophis amoenus vermisi* is de meest levendig gekleurde van de drie ondersoorten: de rug is glanzend zwart, de buik helder oranje-roze, welke kleur zich voortzet op de flanken over drie schubrijen aan weerszijden. De schubben zijn glad. De kleurstelling heeft iets te maken met een van de waargenomen verdedigingshoudingen.

### WAARGENOMEN VERDEDIGINGSHOUDINGEN

Er werden drie verschillende verdedigingshoudingen waargenomen bij pas geïmporteerde exemplaren. Al-

leen de eerste van deze houdingen is eerder beschreven.

1. Wanneer zij in de hand gehouden worden, proberen de dieren zowel hun kop als hun staart tussen de vingers door te duwen, zich als het ware in te graven in de ruimte tussen de vingers. Deze reactie wordt beschreven door Conant (1975), hoewel zij merkwaardig genoeg niet genoemd wordt in Wright & Wright (1957). Clark (1970) maakt ook melding van het beschreven gedrag.
2. Bij enkele gelegenheden lokte het hanteren van de exemplaren een tweede reactie uit, waarbij de slang zich op de rug keerde om het helder rood/roze buikoppervlak te tonen. Vermoedelijk dient de heldere kleur als een waarschuwing voor mogelijke predatoren, hoewel Clark (1970) vermeldt, dat de inhoud van de muskusklieren in de staartbasis maar heel beperkt is als afweermiddel. Aangezien *Carphophis* geen ander lichamelijk verdedigingsmiddel bezit, lijkt het redelijk te veronderstellen dat als het beschreven verdedigingsgedrag de predator niet ontmoedigt, de slang weinig anders kan doen dan te proberen zich terug te trekken.
3. Bij vier of vijf verschillende gelegenheden werd waargenomen dat exemplaren van *Carphophis amoenus vermis* zich dood hielden. De slang leek plotseling volkomen verlamd en maakte de indruk dood te zijn. En inderdaad, de eerste keer dat de auteur gekonfronteerd werd met dit gedrag, binnen twintig minuten nadat het dier aangeschaft was, geloofde hij aanvankelijk dat de slang bezweken was onder de stress van het vervoer van de winkel naar het huis van de auteur. Later volgende vertoningen van dit zich dood houden, bleken verhoudingsgewijs kort te duren - ongeveer een minuut - waarna het dier zijn 'gewone' gedrag hernam. De overgang van zich dood

houden naar herneming van de aktiviteit ging vrij snel, en nooit werd iets waargenomen als het voorzichtig gluren en de 'valse start' zoals de ringslang *Natrix natrix helvetica* (Lacépède) in vergelijkbare omstandigheden vertoont. Bovendien werd van geen enkel exemplaar van *Carphophis amoenus vermis* waargenomen dat het zich op de rug keerde bij het zich dood houden (wat de gewone praktijk is bij *Natrix natrix helvetica*).

Clark (1970) vermeldt een enkel geval van een andere verdedigingshouding bij *Carphophis amoenus vermis*, dat hij waarnam bij een drachtig vrouwtje. Toen het gehanteerd werd, platte het dier haar lichaam horizontaal af en trok windingen van haar lijf over haar hoofd.

#### OPMERKING OVER DE NOMENCLATUUR

In deze tekst heeft de schrijver de betrokken soort aangeduid als *Carphophis amoenus vermis* (Kennicott). In 1968 stelde Clark voor deze ondersoort de status van aparte soort toe te kennen onder de naam *Carphophis vermis* (Kennicott), en gebruikte vervolgens deze naam in zijn ekologische studie uit 1970.

De soortstatus wordt niet erkend in de tweede editie van Conants Field Guide (1975), evenmin als in Behler & King's Audubon Society Guide (1979). Eerdere werken zoals Wright & Wright (1957) gebruiken uiteraard de ondersoortnaam. Schrijver dezes weet niet of Clarks voorgestelde soortstatus later is bestreden, of dat deze bij de herziening van Conant en de werkzaamheden aan Behler & King's werk over het hoofd is gezien.

Omdat maar weinig lezers van dit artikel beschikken over Clarks studies, maar de meeste een van de standaardwerken over de Noordamerikaanse herpeto-

fauna zullen bezitten, waarin de besproken slang als ondersoort van *Carphophis amoenus* wordt besproken, heb ik besloten deze naam te gebruiken in dit artikel.

Het is dus niet mijn bedoeling de soortstatus volgens Clark (1968) te ontkennen, wat ook buiten mijn competentie zou liggen.

#### LITERATUUR

Behler, J.L. & F.W. King, 1979. The Audubon Society Field Guide to North American Reptiles and Amphibians. Knopf, New York.

Clark, D.R., Jr., 1968. A Proposal of Specific Status for the Western Worm Snake *Carphophis amoenus vermis* (Kennicott). *Herpetologica* Vol. 24 (2): 104-112.

---, 1970. Ecological Study of the Western Worm Snake *Carphophis vermis* (Kennicott). University of Kansas Publications. Museum of Natural History, Vol. 19 (2): 85-194.

Conant, R., 1975. A Field Guide to the Reptiles and Amphibians of Eastern and Central North America. 2nd ed. Houghton Mifflin, Boston.

Wright, A.H. & A.A. Wright, 1957. Handbook of Snakes of the United States and Canada. Comstock, Ithaca and London.